

Истиқлол ва ижод

БУГУННИНГ ҚАТЪИЯТЛИ СЎЗИ

Рухият ва кўнгилни янгича назар билан таҳлил қилишга киришган истиқлол даври навқирон адабиётимиз кунба-кун улғайиб, олис мозий орқали келажак сари юзланди. Тарихан қисқа муддат ичида у бир қанча манзилларни орта қолдирди. Тақдир тақозоси билан гоҳ севишти, гоҳ изтироб чекиши, гоҳ парвоз қилиб, гоҳ бир жойда депсинишдан шу нарса ойдинлашдики, ҳар бир бақат, ҳар бир довои машаққатли ижодий изланишлар эвазига зурб этилади.

Ижод мураккаб руҳий жараён бўлиб, игна билан кудук қазилган ҳам оғирроқ эканлигини ажодларимиз айтиб ўтишган, бу ҳақиқат Президентимиз томонидан алоҳида эътироф этилди. Чиндан ҳам тарихий истиқлолимиз янграк ва юракка "жиш" этиб тегадиган жозибали, ҳаётини, курашчан бадиий сўз билан янада кудратли ва боқийдир.

Давр шиддатли оқимга кирди, ундан ортада қолиш чўқуд суқастақли қилиш аҳли қалам шайнига ярашмайди. Ижтимоий эъришлилар жараёнига ёзувчи нишонни аниқ оладиган уйғоқ қалб, узокни кўрадиган зийрак нигоҳи билан тасвир ўтказишга қодир, бинобарин, шундай хилсизга эга бўлгани учун ҳам унинг қон томирларида оддий инсон орзу армонлари ва интилишлари бор залвори билан гулпириб туради.

Балик сувсиз яшолмаганидек, адиб ҳаминша беғор, у кўнгилни қозғога тўкиб турмас экан, ҳаловат тополмайди, еган-ичгани татимади, бахти-тағни, обрў-эътиборини қалами содиқлигида, ўзи билан баб-баравар захмат чекишдан қочмайди-ган илҳомни шижоатига кўради.

Тинмай изланадиган ёзувчи гардандаги юк айниқса тоғ қадар залворли, унинг мажбурияти юрт тақдир билан чамбарчас болган, у халқ орзу-умидлари ушлишига иштиёқманд, шунингдек, у сўнги нафасигача халқ қалбини тушуниши, дардини хис этиши керак. Шубҳасиз, ўз навбатида эл ҳам фидойи қаламкашларни ардоқлайди, уларни холисона эътироби билан тақдирлайди.

Узоқ тарихи бўлган ва исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатни тақдорлашга тўғри келади: ёзувчи ҳар доим ҳаётини яхшилаш ташвиши чекиб, Ватан ва санъат равнақи учун қурбон беришга тайёр эканини, фуқаро ҳам уни тушуниши, уни қўллаб-

қуватлаши, қолаверса, у билан ҳамнафас бўлиши керак.

Ҳозир кўпгина жабҳа бозор билан чиқишиб олди, лекин бундай тезкор мослашиш санъат, хусусан минг азоблар билан ўзини-ўзи излаётган ва эртасига қатъий ишонган сўз санъати учун оғирроқ кечади. Сўз санъати ўз қонуниятлари билан яшайди, у ўз маслақларига хиёнат қилишни хохламайди. Бироқ давр шиддати суқастақлини кўтармапти, у ёзувчи-шоирдир, расом ё журналистдир гоята улкан фидойиликни, сафарбарликни тақозо этмоқда. Зеро, бадиий тафаккур меваси саналган бадиий фикр маънавий-маърифий ҳаётимиз беэзагидир, у сидқидилдан фаол кўмакка келган тақдирдагина миллий мафкурамиз ва миллий гуруримиз тезроқ ҳам тўқисроқ шаклланади. Биз унинг воситасидагина она тарих сабоқларини, умумбаршарий қадриятларга хос улғуворликни, истиқлолимиз мохиятини яхшироқ тушуна-

Шубҳасиз, бунинг учун адабиёт бўстонига ўзимизни яқинроқ олишимиз керак, бу оламга дадилроқ кира бориб, унинг йиғилиб қолган муаммоларини амалда ҳал қилиш учун бир ёқадан бош чиқариб курашмоғимиз зарур. Ҳазрат Алишер Навоий ардоқлаган чаманзор гуллари тикандан холи эмас, демак, унинг муаттар бўйларидан яйрабгина қолмай, оғрикларини ҳам азиз билиб ва шунга кўникиб яшашимиз лозим.

Бадиий сўз таровати ва лаззатидан бебахарлик эса манкуртликнинг муҳабб қўниликдир. Бу нарса нималиги бугун эмас, эрта билинади, эрта, ёшларимиз бадиий китоб ўқишни одат қилмай, дарсликлар билан чекланиб қолишаркан, катта ҳаёт романтиқасидан, оқ ва қорани ажратиб қамб қазилатдан, мустикал фикрлаш тариқдан, эътиқод ва жасорат майлларидан маҳрум бўлиб боришарди. Инсонни турли маънавий-ахлоқий фожиалар ва кулфатлар сиртмоғидан сўзгади бақарор гузаллик қутқаради, шундай экан, тафаккур дурдоналарини энг содиқ, энг ишончли ҳабиб билимқозим, токи, турмушининг ақлу хушчи ром қилиб қўядиган ўқинчи ҳою хақларига берилиш мафкурамиз учун бутунлай ёт ҳодисага айлан-

Бозор кўп жумбукларни кўндаланг қилгани рост, айни пайтда, қанотимиз остида мурдаб ётган беқибс имконларни жўштириб юборгани-

кўра ўша идора — маҳаллий давлат вакиллари орган бўлиб, қонун чиқарувчи ҳокимиятни амалга оширади" деб ёзилган.

89-моддага эътибор беринг: "Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ўзбекистон Республикасида давлат ва ижро этувчи ҳокимият бошлагидир". Шунингдек, XXII боб "Ўзбекистон Республикасининг суд ҳокимияти" деб номланган бўлиб, унда маҳаллий ҳокимият органлари жойлашган бино — "ҳокимият" деб аталган, деган фикр келиб чиқаяди...

Ҳокимият ўзи нима? деган саволга эса бosh Қомусимизда аниқ-равшан жавоб топасиз. "Халқ ҳокимиятичилиги" деб номланган II бобда унга етарлича таъриф берилган. 11-моддада шундай ёзилган:

"Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими — ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципларига асосланади". Бешинчи бўлим "Давлат ҳокимиятининг ташкил этилиши" деб номланган бўлиб, унда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳақида батафсил баён этилган. 76-моддада: "Ўзбекистон Республикасининг

Асад ДИЛМУРОД

дан ҳам тонмаслик керак. Аввало, у одамзотни тор ўзанга солиб қўйган шўрвий қарашларга зарба берди, эндиликда маъмули яшаш учун тегишли миқдорда давлат ҳам зарурлигини, тўқинлик турмуш зийнати эканини англаб етди.

Китоб мутлааси маданияти ҳақида қайғурар эканмиз, бу борада барча тегишли ташкилот, муассаса ва шахслар куч-ҳаракати мувофиқлашмоғи жуда-жуда керак бўлмоқда. Чунинчи, кутубхоналар, нашриётлар, китоб савдоси мутасаддилари ва албатта, ижодкорларнинг ўзлари мавжуд барча имкониятларни сафарбар этмоқликлар заруриятга айланмоқда. Юқаск савиядаги бугунги кун адабиёти намуналарини кўпайтириш, сийқа ва арзонгаров "асар"лар бодраб чиқишига йул қўймасликнинг бидан-бир тўғри чораси ҳам шу.

Келинлар, шу хусусда жиддийроқ мулоҳаза юритайлик, жангхоннинг олдинги чизигида чакмоқдек оловла-ниб турадиган бугуннинг қатъиятли сўзи эмас, маъмул-мохиятдан йироқ ва ҳавойи сўз ҳаракат қилиб турса гуруримиз кўзгусига пугтур етмайди, бадиий дидимиз ўтмаслашиб боравераймизми, энг хавфлиси, мумтоз адабиётимизга хос анъаналардан ажралиб қолмаймизми?!

Адолат ва ҳақиқат ҳимоси ҳақида талқинида жонқуяр адиб ҳаминша исёнкор, тафти банд, ҳаёт мохиятини ичи-ичидан теран ёритишга қодир каломларни танлаши бежиз эмас, мана шунинг учун ҳам адабиёт ҳар доим эзгулик элчиси сифатида энг шимариб майдонга тушади ва халққа суянчу далда бўлишга интилади. кишилик руҳияти-даги чандикларга малҳам босишни истайди. Шундай экан, адабиётни ва унинг эзгу ташаббусларини қўллаб-қувватлаш кун тартибидан сира-сира ташаббусларга эътибор беринг: "Ўзгу сўз мавжуд, эзгу сўз яшайпти, демак, ижодкор юраги ҳам тепиб турибди. Қалам ва қозғ билан якма-якка қолган ҳолда дард чекиш ёзувчи қисматидир, қийнок-ёзувчида у роҳат қилади ва ҳар қанча азобнаса-да, тақдирдан айро тушиши истамайди. Бирдан-бир тилига — фаол ва халол сўз ёнида қолиш, халқ кувончи ва қайғусига шерик бўлиш!

Раҳимбек ШАРИФЗОДА фотоси

Мухлис

СОНЛАРДА СИР КҮП

Айни кунларда "Хуррият" мактаб ўқувчиларининг ҳам севишли наشريга айланиб бормоқда. Айниқса, унда тенгдошларимиз ижодидан намуналар бериб борилаётгани бизни севиштириди...

Газетанинг ўтган сониди эълон қилинган Зухра Ҳамдамова-нинг "9 июлий сонми?" сарлавҳали мақоласини қизиқиб билан ўқир эканман, дунё нақадар сирли эканлигига яна бир бор ишондим.

Аслида мўъжизали сонлар, рақамлар талайгина. Масалан, 7 сонли. Етти осмон, етти қароқчи юлдузлар туркуми, етти икким, етти хазина ва ҳоказо. 5 ҳақида ҳам анча-мунча фикрлар айтиш мумкин. Беш вақт намоз, беш дostonдан иборат "Хамса", беш бармоқ, беш қолдуз, ишлар беш бўлиши каби... 2 деб аталмиш жуфтлик сон билан боғлиқ гаплар ҳам кам эмас. Икки дунё, икки кўп, икки кўз, икки қулук, хатто Мовароуннахр ҳам икки дарё оралиғида каби...

9 рақами ҳақидаги гаплар жуда қизиқ экан. Муаллиф фикрига қўшимча қилсак: қўёш атрофида 9 сайёра айланиб туради. Қишлоқларда қуриладиган иморатлар томига асосан 9 болар қўйилади. Каттароқ хонага 11 та, кичикроғига 7 та қўйилиши мумкин. Бирок ҳеч қачон болар жуфт қўйилмайди. Қадимда бунга кашф этишган аждоқларимиз нега шундай йул тутишган экан? Самарқанддаги қариндошларимизниқига мейхонга борганида эътибор бердим: у ерда ҳам келин-куёв тўйида "тўққиз товоқ" удуми бор экан!

Азиза УСМОНОВА, Ташкент шаҳридаги 249-мактабнинг 8-синф ўқувчиси

Нашр

"ОГОХ" УЙҒОҚЛИККА ЧОРЛАЙДИ

Мустикаллик чин маънода матбуотимизга янгилашти, тараққий олиб келди. Бунга матбуот нашрларимизнинг ҳам сон, ҳам сифат жиҳатдан ўзгараётганидан билиш мумкин.

Яқинда оммавий ахборот воситалари яна бир янги нашр билан бойиди. 2001 йил 3 апрелдан бошлаб Тошкент шаҳар ИИБнинг "Огоҳ" газетаси чиқа бошлади. Газетанинг илк сониди Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирини 3.Алма-товнинг "Огоҳ" газетаси ташкилотчилари ва ижодкор-ларига табрик сўзлари билан қилди. Шу кунга қадар "Огоҳ" газетасининг учта сони

Ҳафта воқеалари

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов Хитой Халқ Республикаси Давлат Кенгаши раисининг ўринбосари Ли Ланьцинни қабул қилди

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Иккинчи чакриқ бешинчи сессияси 11 май кунни чақирилиши эълон қилинди

Бугун Ўзбекистон халқ артисти Юлдуз Усмонованинг "Бунча гўзал бу ҳаёт" деб номланган концерт дастури бошланади

Спорт

МУСОБАҚАЛАР ҚИЗГИН ЎТДИ

Ўзбекистон Республикаси мустикалликнинг 10 йиллигига бағишлаб ўтказилаётган "Олимпиада умидлари — 2001" спорт мусобақаларининг Самарқанд вилоят босқичи ўш хижоасига етди.

"Фарзандлари соғлом юрт қудратли бўлиш" шиори остида ўтказилган мусобақаларда спортнинг етти турли буйича усмир йиғит-қизлар куч синашдилар. 2500 нафардан зиёд ўғил-қиз иштирок этган бу мусобақаларнинг очиллиши ҳақиқий байрамона, кўтаринки руҳда ўтди. "Ешлик" ўйингоҳи мусобақалар бошланиш олдидан спорт ишқибозлари ва иштирокчиларнинг ота-оналари, тенгдошлари билан гаважум бўлди.

Ҳар қандай беллашувда биринчиликни эгаллаш осон келмаганидек, аш спортчилар ўртасида ўтказилган спортнинг волейбол, баскетбол, қўл түпи, енгил атлетика, стол тенниси, шахмат, футбол турлари ниҳоятда қизгин ўтди.

Мусобақаларда Боғишмол, Темирийўл, Ургут, Нарпай туманларидан келган мактаб ўқувчилари пукта тайёргарлик кўрганиликлари боис спорт турлари буйича вилоятда биринчиликни қўлга киритдилар.

Волейбол буйича қизлар ўртасида Темирийўл туманидаги 51-мактаб, ўғил болалар ўртасида Ургут туманидаги 82-мактаб, шахмат буйича Боғишмол туманидаги 9-мактаб, баскетбол буйича қизлар ўртасида Темирийўл туманидаги 42-мактаб, ўғил болалар ўртасида шу тумандаги 29-мактаб, стол тенниси буйича Боғишмол туманидаги 55-мактаб, енгил атлетика буйича Боғишмол туманидаги 37-мактаб, қўл түпи буйича қизлар ўртасида Темирийўл туманидаги 43-мактаб, ўғил болалар ўртасида Боғишмол туманидаги 24-мактаб, футбол буйича Нарпай туманидаги 66-мактаб ўқувчилар жамоаси биринчиликни қўлга киритди.

Нозикат ШЕРБЕКОВА

Мамбуом

ДАНГАЛ-ДАНГАЛ ЁЗИНГ, ГАЗЕТАНГИЗ СОТИЛАДИ

Шу дўқонда олти йилдан бери сотувчиман. Тўғри, беш-олти йил бурунги газеталар билан хозиргиларини таққослаш тўғри бўлмайди. Кейинги пайтларда газеталар қўлайиб кетди, жиҳат-хиллашди. Назаримда, журналистларнинг ҳаётга, газетхонларнинг эса газетажурналга муносабати ҳам ўзгариб кетди.

Тошкентда чиқадиган газеталардан 2-4 тадан оламан. Баязан сотилмай қолса, олиб қўяман, бир неча кун ўтган суриштириб, сураб келадиганлар чиққиди. Кичик бичимдаги, ранг-баранг мақолаларга, топишмоқ ва бошқотирмавларга бoя газеталарнинг бозори чаккон. Теледастур босилган газеталар роса кетади.

Андижонда босилдиган "Футбол"нинг бизда ҳам ишқибозлари кўп. Ўзимиздаги "Футбол"чиларга айтаман, ҳар сонда биттадан фарғоналик футболчи ҳақида суҳбат, суратлар беришлар, сотиш бивадан, дейман. "Хуррият"дан икки дон оламак, иқовнинг заказчилари бор, ушлар олишади. Ҳў, бирда прокуруру судьялар билан тортишувини, мунозарам бўлидо, ўша кезлар "Хуррият" роса сотилади. Янги газеталар келишини одамлар махус кутиб туриб, таллашиб олишган эди.

Кўрпясизми, бугуннинг гапи, воқеа-ходисалари, одамларни уйлатаётган, ташвишлантираётган нарсалар ҳақида ёзсанлар, ишонинг, газета сотилмай қолмайди.

Ўрмонжон РАҲМАТУЛЛАЕВ Фарғона шахри

Атама

"ҲОКИМ", "ҲОКИМИЯТ", "ҲОКИМЛИК"

Қаерда қандай қўлланилади?

Истиқлол шарофати ила тилимизда қайта қонланган бу сўзлар, атамаларга "Ўзбек тилининг изохли лугати"да нашр этилган ўтган асрнинг саксонинчи йилларида айнан ўша сўзларга нисбатан муносабат ўзгача бўлса-да, ҳайтовур, анча холисона фикрлар баён этилган:

Ҳоким — амалдор, мансабдор дегани экани. Бугунги андозага кўра у — вилоятлар, туманлар, шаҳарларнинг раҳбарларидир. Ҳоким сўзи ҳақида бахс-мунозарарага урин йўқ.

Ҳокимият — давлат бошқармаси ва унинг органлари; ҳукумат, сиёсий ҳукмронлик... Ҳокимлик мавжум от деб ёзилган. Унга изох ёзилмаган. Балки ўша кезларда жуяли гап топиша олмагандир...

Бирок тарихда истемолда бўлган сўз эканини мисоллар тариқасида ибтослаган. Улуг адиб Абдулла Қодирийнинг "Ўткан кунлар" романидан шундай жумла келтирилган: "...бундан сўнг Тошкент ҳокимияти одам қўйилмасин!"

турлига? Ўша бинолар турлига раэм солсангиз бунга амин бўласиз. Биринди "вилоят ҳокимлиги", иккинчисида "... ҳокими маҳкамаси", учинчисида "...шаҳар ҳокимияти", яна бошқасида "...ҳокими".

Энди уларнинг қай бири тўғри? деган саволга жавоб ақтарамиз. "Ҳокими" деган ёзувини бутун бошли биного эмас, ичкаридаги битта эшикка — ўз номи билан ҳоким ўтирадиган хона эшигига ийиб қўйиш мақсадга мувофиқдир. "Ҳокими маҳкамаси" деган ибора мантиқан тўғри бўлса керак. Изохли лугатда ҳам: "Маҳкама — ҳукм қилувчи, ҳукм чиқарувчи идора. Масалан, Ҳоким маҳкамаси..." деб ёзилган.

"Ҳокимлиги" деб аташ ҳам мантиқан хато эмасдек. Халқона сўз ва қолаверса, ўтмишда буюк болобларимиз ҳам маълум бир худудларни айнан ҳокимликка ўтириб идора этгани ҳақида ўқидик. "Ҳокимияти" деб аташни ўйлаб кўриш зарур. Башарти, шундоқ атакас республикамизда нечта ҳокимият пайдо бўлади?! Битта давлатда юзлаб "ҳокимият"?!.

Тўғри, мохият-эътиборига, конституциявий мақолига

Улов

ТОШКЕНТ ТРАМВАЙИ 100 ЁШДА!

Европа буйлаб трамвайнинг шони "юриш"лари 1881 йили Берлин яқинидаги Лихтерфельддан бошланган. Бу воқеадан немис халқи чексиз хурсанд бўлган эса-да, ўзбекларнинг ҳам бахтиёрлиги улардан қолишмас эди.

100 йил муқаддам — 1901 йилда Тошкент шаҳрида биринчи марта от қўшиладиган конка трамвай юра бошлади. Беш йилдан сўнг темир йул вокзалини Хадра майдони билан боғлайдиган от тортиб юрувчи вагонлар ҳаракати йўлга қўйилган.

Шуниси қувонарлики, Тошкент трамвайи Осидь минтақасига келтирилган биринчи трамвайлардандир. Ўз фаолиятининг дастлабки йилдаёқ кўпчилики манзिलाга етказган қўпчилики ҳайратга солади. Аср бошида ичи кerosин лампа билан ёритилган трамвайнинг тезлиги соатига 12 чакирмини ташкил этарди.

Кейинчалик шаҳарнинг кенгайтиши билан трамвайга ҳам эҳтиёж орта борди. 30-йилларнинг охирига келиб трамвай йўлининг умумий узунли-

ги 100 километрдан ошиб кетди! 50-60-йилларда Тошкентда шаҳар четига яшовчилар ҳам бемалол шаҳарга келиш имкониятига эга бўлди.

100 йилдан бери беминнат хизматини аямаяётган "Тоштрам"га ҳозир ҳам талаб жуда катта.

2000 йилда трамвай 100 миллион йўловчини ўз манзилга етказибди. Ҳар кун эрта саҳардан 250 вагон кишиларнинг узогини яқин қилади.

Шаҳруза МАТНАЗАРОВА

Хабар

"ЗАРГАРЛИК САНЪАТИ"

20-23 апрель кунлари Ўзбекистон Бадиий академиясининг кўргазмалар залида "Заргарлик санъати" деб номланган кўргазма бўлиб ўтди. Кўргазма Ўзбекистон Бадиий академияси, Давлат телерадиокомпанияси ва "Заргарлар" нодавлат-нотижорат ташкилоти томонидан ташкил қилиниб, унда Россия, Украина, Саудия Арабистони, Қозғистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва бошқа давлатлар фирмаларининг ёки алоҳида заргарларнинг заргарлик буюмлари намойиш этилади.

ИККИ УЧРАШУВ

17 апрель кунни Миллий матбуот марказида икки учрашув бўлиб ўтди. Куннинг биринчи ярмида истеъодлар хонанда - Ўзбекистон халқ артисти Юлдуз Усмонова 18-27 апрель кунлари Халқлар Дўстлиги саройида бўлиб ўтадиган концерт дастуридаги чиқишлари билан журналистларни таништирди. Хонанда дастурда асосан қайси шоирлар шеърларидан фойдаланганлиги, мусиқа басталашдаги машаққатлари билан ўртоқлашар экан, ўтган йилги дастурдан қоникқанини таъкидлади. Таъбир жоиз бўлса, мажлисбозлиги аънавий савол-жавоблардан беэиб қолган журналистлар кўп таассуротлар олганга ўқшаб кўринди.

Куннинг иккинчи ярмида эса инсон ҳуқуқларига доир бахс-мунозаралар қизиб кетди. Миллий матбуот марказида инсон ҳуқуқлари буйича танилиш хуқуқшунослар Сайёра Рашидова ҳамда профессор Акмал Саидов таширф буюрди. Асосан бахс-мунозаралар ҳуқуқий-демократик жамият қуришимиздаги мезонлар хусусида борди.

МУҲБИРИМИЗ

Тўқин ЭШБЕК

Бир савол - бир жавоб

СЎЗ МУЛҚДИР МАЪНИ БИЛАН

Хоразм вилоятидаги нашрлар фаолиятига доир мулоҳазалар таҳлили

Юрт хизматини камрабасталик билан узда қилиш қалам соҳибларидан изланиб ишлаш, ҳаётга ҳамқадамлик ва бурчга садоқатни талаб этади. Биз ана шундай ўлчов ва мезон билан хоразмлик ҳамкасбларимизнинг 2000 йилдаги ижодий ютуғу камчиликлариغا нигоҳ ташладик. Таассуротларимиз ҳам ихобиий, ҳам салбий.

Изоҳ: 11 та туман, 8 та тармоқ газетаси ва битта журнал нашр этилмоқда. Аҳолининг барча қатламларига у ёки бу турдаги нашрлар эълон бўрмоқда.

МЎЛЖАЛ АНИҚ, НИЯТ ХОЛИС

Халқ депутатлари вилоят кенгаши ва вилоят ҳокимлиги маъмурият бўлими "Хоразм ҳақиқати" ҳамда "Хорезмская правда" газетаси бор анъаналарга эга. Мазкур газеталар тахриратининг бирлашганига ҳам беш йилдан ошди. Демак, ёнма-ён ва ахлит жамоа бўлиб ишлаётган ўзбек ва рус тилларидаги бу газеталар иши ҳақида гапирганимиз фойдалан холи бўлмади.

"Мақтабнинг эгаси борми?" танқидий мақоласида келтирилган жиддий камчилик ва нуқсонларни ўқитувчилар жамоеси тўла-тўқис тан олди. Мақоладан сўнг вилоят ўрта махсус касб-хунар тайлим бошқармаси мутасадди бошқа ташиқлотлар мактабга жиддий эътибор бериб, муайян ишлар бажарилди. Мақтабга янги раҳбар Муҳаббат Жуманиёзова директор этиб тайинланди, айни кунда биз унинг етакчилигида ишларни яхшилаш учун астойдил ҳаракат қилмоқдамиз."

Газетанинг 34-сониди (29 апрель) "Туй комиссияси, ҳаётда унинг нуфуси борми?" сарлавҳали гўя ҳаётий масала билан боғлиқ мақола чиқди. Унда туй комиссияси тарихи, тўйдаги чимик ва тушумларни одил тартибга солишда Хива туман ҳокимлиги эътибор қилаётган жиҳатлар юзасидан фикр билдирилди. Бироқ мақолада туман ҳокимлиги ва на вилоят маданият бошқармаси муносабат билдирмади.

Иккинчи мисол: 43-сон (3 июнь)да "Долзарб вазифа" сарлавҳали мақолада миллий мафкура билан боғлиқ қалтис муаммо кўтариб чиқилди. Унда муҳбир Шовот туманидаги шайх Юсуф Ҳамдоний (Улли пир) қабристонидида ноҳуш манзараларга ўт очди. Шу муқдас максадининг қўқ ўртасида ин қурбон эйраб ахли дилини ҳурдон қилаётган марказнинг ҳақиқий афтангори ошқор қилди.

Афсуски, бу танқид ҳам қудуққа отилган тоғаш ўшадди. Орадан 9 ой ўтгандан кейингина газета туман ҳокимлигининг жавоби эмас, вилоят ҳокимлигининг маркази кўчириш билан боғлиқ тадбирлари ҳақида хабар берди ҳолос.

ИМКОН ВА ИМТИЁЗ БАРОБАР-У...

"Хорезмская правда"нинг хечраси, иш услуби ва саҳифаларни тўдиритиши ўзига хос. Газета жанрлари-

дан фойдаланишдан кўра муштарийларга кўпроқ ахборот бериши, хабарлар ва мақолалар ёритиши, кўчириб босиши (ҳар икки сонининг бирида "Дайджест" саҳифаси) ва тўйхатларга кенгрок ўрин ажратиши ("Инсон ва унинг иши" рўкни 60-, 94- ва бошқа сонларда ҳаётго икки мартаба тақдорланган) афзал кўради.

Бу жамоада ҳам иқтидорли ва тахрирбали қаламкашлар ишлашади. Уларнинг қаламига мансуб асарият материаллар муштарийга мақбул ва манзур. Чунони, "Кимга байрам, кимга бош оғрик" (3-сон, Л.Чернышова), "Кийинликларга изн бериш... Нега?" (16-сон), "Урганч сўг хисса-қадри жамияти ўзгаришлар умидвор қилади?" (19-сон, Г.Тилавова), "Қоравдор" оёвқу турадими?" (22-сон, В.Прутян), "Яна икки-уч кун тўхтаб туринг" (24-сон, тадбиркор А.Маткаримов), "Автобозор нега гуллаб кетди?" (52-сон), "Иқтисодий ислохот қандай жорий этилмоқда?" (53-сон), шунингдек, меҳнатқилларнинг хатлари асосида тайёрланган "Нима ҳаётинга солади, ташвишланганди?" тўпланмалари кўтарилган мавзунинг муҳимлиги, одамларга наф келтириши, ҳаётга бирон даражада таъсир ўткази олиши билан ажралиб туради.

Афсуски, газетанинг йил давомида 102 марта чоп этилган барча сонлари ҳақида ана шундай иллик фикр исҳор этиш мумкин. Бу ёки ишнинг режали юйла қуйилмаганигидан ёки юйла қуйилганигидан ёки ахвол билан танишнинг имкони йўқлигидан бўлиши мумкин.

Газетанинг ўзи таъкидлаганидек, "Камчилик ва хотир-жамлик юки билан янги асрга қадам қўйиб бўлмайди" (7-сон) Вилот кенгашининг иккинчи чакриги иккинчи сессиясида иқтисодий ва ислохот қадамларини сарҳисоб этилган анжуманларда нуқсонлар беваё очиб ташланган, газеталарнинг ҳам нималарга эътибор қаратишлари аниқ-равшан айтилган. Масалан, "кўпчилик саноят корхоналарида мавжуд қувватлардан чала ярим фойдаланиш эскича тартибда бозор талабини ўрганимай махсулот ишлаб чиқариш, улариинг ассортименти, сифати наслиги, ишчилар иш ҳақини ўз вақтида тўламаслик, шартнома режаларининг

САФОСИДАН КЎП ЖАФОСИ

Туман газеталари ҳам хануз иқтисодий кийинчиликлар гирдобидан узил-кесил чиқа олишмапти. Обуначи ва муштарийлар барибир рисоладагидай газетани кўмсашиди. Акс ҳолда бирёқлама, жон кийитмай олинган маълумотлар тиркатирилган зерикари мақолалар, ҳаётдан ажралиб қолган ва тўхтовсиз ақл ўргатувчи чиқишлар зада қилади, бор газетонинг ҳам қочиради.

Йил охиригача 2127 нусхада чиққан "Ботот сада-си", 1100 нусхада чоп этилган "Хива тонги", 1283 нусхада босилган "Урганч ҳақиқати", 895 нусхада жойларга этиб борган "Янгибозор кўзгуси" туман газеталарида ҳаётга ҳамқадам бўлишга интилиш бироз кўзга қалинади. Уларда қарорлар ижроси иқтисодий эркинлаштириш, фермерларга кўмаклашиш билан боғлиқ ижобий ва танқидий хат-хабарларга ўқин-ўқтин дуч келисиз.

"Хива тонги"даги "Байтул ҳикма", "Талаба", "Янгибозор кўзгуси"даги "Пайшанба оқшомида" ва "Урганч ҳақиқати"даги "Маҳалладошлар" саҳифалари ўзига хослиги билан ажралиб туради.

Умуман, барча туман газеталарида нуқсон ва муаммолар кўтариб чиқилган мақолалар жуда оз. Берилганлари ҳам номингагина. Уларда чуқур таҳлил этилмайди. Кўпроқ жўн иш билан ҳафтада бир мартагина чиқариладиган саҳифаларни тўдиритиш, қўн учидла қалам тебраттиш, "кизиқ қолам"ларни марказий нашрлардан кўчириб ҳаёда этиш ҳоллари қалони хуфтон қилади.

ШУХРАТ УЧУМНИ, КИМ ЎЗГАРМАСИ?

Тармоқ газеталари ҳақидаги сўзни бир шифокор дўстимизнинг эътиборли мушоҳадаси билан бошламоқчимиз.

— Тўрт, мен аввал соғлиқни сақлаш тармоғининг ўз газетаси бўлиши тарафдори эдим. Вилот газетасида ойда икки марта махсус

саҳифа чиқарилиб тургани энг тўғри йўл эканини мана энди тушундим. Нега деганда тиббиёт ҳақидаги материалларни энг аввало ким ўқиши керак? Албатта, оддий инсонлар-да. Яна унинг устига вилот газетаси кўп нусхада, ҳатто чежка жойларга ҳам этиб боради.

Икки йилча чиқиб турган "Тиб ва ҳаёт" тармоқ нашри 2000 йил ўрталарида ўз фаолиятини тўхтатди. Сабаби, у тиббиёт шохобчаларидан нарига ўтмасди, ҳатто мажбурият билан қилинган шифокорлар ва ходимлар аксариятининг қўлига тегмасди ҳам. Негаки уни тарқатиш жамоатчилик асосига қурилган. Газета учун маблаг "маббалари" ҳуусида эса сўзлаш ортиқча. У ўз харажатларини ўзи қоплай олмайди.

2001 йилда касабга уюшмаларининг "Инсон манфаати" газетаси ҳам чиқмайдиган бўлди. Хоразм ҳудудий товар хомаше биржасининг "Реклама-ахборот-иқтисод" ва "Урганч университети" газетаси ҳам кўриниш бермай қўйди. Янгидан "Хоразм ёшлари" (Улғбек жамгармаси Инсон вилот бўлими) газетаси чиқа бошлади.

Тармоқ газеталари бултур ҳар хил ҳажми ва даврийлигиде, чунони "Муҳофаза" ойма 2 бор, қолганлари ойма бир ва ойда бир мартадан икки ва бир саҳифалик қилиб зўрга-зўрга чиқаришган. 3-4 минг нуска атрофида тарқатилмаган "Муҳофаза" ва "Хоразм энёкори" газетаси анча яхши таассурот қолдириди. "Муҳофаза"да ҳуқуқ тарғиботи "Хоразм энёкори"да таълим тўғрисидаги қўнун ва қадрлар тайёрлаш миллий дастури ижроси фаолиятининг асосий жиҳати қилиб олинган.

Назаримизда, туман ва тармоқ газеталарининг ходимлари билан ишлашни яхшилаш, бунинг учун вилот матбуот марказини тузиш ва унинг фаолиятини мувофиқлаштириш, муҳаррирлар қулларини ўтказиб туриш зарур. Улар ҳисоботларини тинглаб бориш, тажрибаларини омаллаштириш ва фаолиятини фаоллаштириш матбуотнинг жанговарлигини оширишга қўмаклашади.

Абдурахим ЭҒАМОВ,
Ўзбекистон ОАВНИ демократиялаштириш ва қўлаб-қуватлаш иқтисодий-сисий жамгармасининг Хоразм вилот бўлими директори
Арслон ОТАҶОНОВ,
бўлимининг ижодий ходими

БИРИНЧИ МАОШИНГИЗНИ НИМАГА ИШЛАТГАНСИЗ?

Таълим фаолиятининг биринчи босқичи бўлиб, фарзанди муҳбирлик қила бошлаганини, ёш ҳамкасбимиз биринчи маошига отаси учун қўзойнак сотиб олиб, унга совға қилганини фахрлилик айтиб қолди ва... бир гога тугилди! Яъни, қани, журналист биродарлар, биринчи маошингизни нимага сарфлагансиз? Бир эслаб кўринг-чи!

Шундай қилиб, бир саволга — бир жавоб:

Биринчи маошингизни нимага ишлатгансиз?

Шухрат ЖАБОРОВ, "Халқ сўзи" бош муҳаррир ўринбосари:
— 73-йили "Ўқитувчилар газетаси"да янгилишмовчилик бўлиб, биринчи маошимни ололмай қолганман.

Анвар ОБИДЖОН, Ўзбекистон халқ шоғир:
— 62-йили қишлоғимиздаги киночага шоғир тушганман, левий пулдан берган, уйдагиларга келтириб берганман.

Ашуралӣ ЖЎРАЕВ, "Муштум"нинг бош муҳаррири:
— 70-йили 8-синфда ўқиганимда 18 сўм олганман, 2 сўм неча тийинлик рўмондан иккита олиб, онам билан бийимга совға қилганман.

Тоҳир ҲАМРОКУЛОВ, "Халқ сўзи" фотомухбири:
— 68-йили ўт ўчириш командасида инструкторликдан олган пулимни... ҳаётимда биринчи марта қўлимга теккан нарсаларни мен доим онамга раво кўрганман.

Мурод АБДУЛЛАЕВ, "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" бош муҳаррир вазифасини бажарувчи:
— 71-йили "Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги журнали"да корретторлик қилиб 67 сўм олганман. Чўнтак куруқ эди, онам-отамга беролмай ўзим ишлабги қоборганман.

Фафур ШЕРМУҲАММАД, "Қишлоқ ҳаёти" масъул котиби:
— 92-йили "Халқ сўзи"дан олган маошимни бузмай-нетмай онамга тутқазганман.

Алишер РЎЗИЕВ, "Ўзбекистон овози" бўлим мудир:
— 74-йили ёзда "Совет Ўзбекистони"дан олган маошимни онамга берганман.

Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, "Хуррият" бош муҳаррири:
— 67-йили "Ёш Ленинчи"да куверликдан олган 40 сўмини отам билан онамининг ўрталарига қўйиб, "қайтимига" дуо олганман.

Р.Эгамбердиев чизган

Мулоҳаза

ТАЪМАДАН УРЧИГАН ИЛЛАТ (Порахўрлар ўқимасин!)

Бу дунёни ҳар ким ўз қарчи билан ўлчайди. Унинг ўлчов воситаси ақл эканлиги сир эмас. Яратганин ҳолис-лигини қарангки, энг адолатли тақсимланган нарса ҳам ақл экан. Тўғриси, "Менинг ақлим сал камроқ" деган кимсан учратиш қийин. Аксинча, ақлилик боразида даъвогарлар етарлича топиллади.

Бугун ақиллар орасида кенг тарқалган порахўрлик ва унинг келиб чиқиш сабаблари ҳақида сўз юритиш учун қўлимга қалам олганимда кўнглимдан ҳазрат Амир Алишер Навоийнинг "Ҳайратул-абсор" достонидидаги қуйидаги мисралар ўтди:

Қулбада дарवेशи конёе турур,
Фойиб эрур шоҳгаки, томеъ турур,
Чунки тамаъ бўлди гадолар иши,
Билик, гадоидир тамаъ қилган киши.

Таъмағирлик фақат гадоларга хос ҳислат эканлигини таъкидлаш билан бир қаторда, порахўрликнинг асли-насли таъмағирлик эканлиги қуйидаги тўртликда ҳам тасвирланган:

Навоий, тама тўхмин сочма қўп,
Ривъ ашиқдин анга сув сочма қўп.
Амал мазраъин эккали берма ер,
Хаёви ҳавас хирманин елга бер.

Таъманинг энг биринчи босқичи манфаат ҳирси. Нафсининг гапига кириш, оқузлик ва ҳаёсизлик таъмага олиб борадиган йўлдири. Таъма — бойлик, мансаб, шўхратга ўч кимсаларнинг ёсуманидир. Ундай кишиларни тинмай аврайдӣ, йўлдан оздиради. Таъма қилишни — инсоннинг ўз хоҳиши билан тўланлашуви, ўзи истаб ўз одамийлик ҳиссиётларини тахрирлаши деб қараш лозим.

Кўна Шарқнинг яна бир мутафаккири Аз-

А.Ҳақимов чизган

Хуқуқ

“ҲАҚИҚАТ” ДАН ТУҒИЛГАН

Ёки 4 йилда 8 марта “судланган” уй соҳибаси — 11 фарзанд онасининг ҳаётдан англаганлари

"Хуррият" мустақил газетасида "Тўрт йилда беш марта суд бўлди" деган мақолани ўқидими, судлар қасридан овора бўлиб юрган бир мен эмас эканман деб ўзимга тасалли бердим. Чунки жиззахлик Қаршигул Ғойибзарованин бошидан ўтган воқеалар менин ҳам бошимдан ўтди. Қаршигул 9 нафар фарзанднинг онаси бўлса, мен 11 нафар фарзандга онаман. Қаршигул 4 йилда 5 марта суд бўлиб ўз уйини ололмаган бўлса, мен 4 йилда 8 марта судни бошимдан ўтказиб меҳнатим сингиган уйни қайтариб ололмаган...

ўрганиб даъвогар Хуррамов Комил судга тақдим этган МКК касабга уюшмасининг 1992 йил 14 февраль қарори асосида 1992 йил 8 февралда, яъни мажлис ўтказилган кундан 6 кун олдин берилган № 7 ордени ҳақида МКК билан Хуррамов Комил ўртасида тузилган олдидоки шартномасини ноқонуний ва қалбаки деб топиб, даъвогарнинг даъвосини қониқарсиз қолдириб, уй қонуни асосида бизники эканлиги ҳақида қарор чиқарди.

Суд тугаган кун мен қишлоқда таъзияга кетганимдан фойдаланиб, суд қарорига ҳилоф ҳолда Хуррамов Комил биз яшаётган уйнинг эшигини бузиб, бизнинг нарсаларимизни чиқариб ташлаб, уйга жойлашиб олганлар. Шундай қилиб биз икки қария кўчада қолдик ва ҳозиргача қизимизнинг уйда яшаб келмоқдамиз.

Суд тугаган кун мен қишлоқда таъзияга кетганимдан фойдаланиб, суд қарорига ҳилоф ҳолда Хуррамов Комил биз яшаётган уйнинг эшигини бузиб, бизнинг нарсаларимизни чиқариб ташлаб, уйга жойлашиб олганлар. Шундай қилиб биз икки қария кўчада қолдик ва ҳозиргача қизимизнинг уйда яшаб келмоқдамиз.

Рўзгоримиз катта, уйга муҳтожлигимиз сабабли Сурхондарё вилотиининг ўзимиз яшаётган Бойсун тумани ҳокимиятига 1986 йилда уй сўраб ариза билан мурожаат қилган ва уй олиш учун навбатга қўйилган эдим. Навбат дегани "ҳа" деганда келавермаган... туман ҳокими Бойсун механизациялашган кўча колоннаси томонидан Сурхондарё вилот капитал қурилиш бошқармаси бюортмаси билан қурилаётган, хали битмаган уйга эгалик қилишимизга розилик берди. Биз 1991 йил октябр ойида уйни эгаллаб, ўз маблағимиз билан қурилиш ишларини тугатиб шу уйда яшай бошладик. Туман ҳокимиятига уйни номимизга ўтказиш учун ариза ёзиб ҳужжат тайёрлаш билан машғул бўлдик.

Уйда яшаётганимизга ярим йил тўлар-тўлмас уни қурган МККнинг бошлиғи И.Раҳмонқуловнинг хатига биноан Бойсун туман прокурори "ноқонуний эгалланганимиз учун" бизни ҳайдаб чиқариш ҳақида амрнома киритди. Лекин биз тақдим этган ҳужжатлар асосида Сурхондарё вилот прокурори 1992 йил 3 июнда бу амрномани бекор қилиб, уйни бизнинг ихтиёримизга қолдириди.

Амалдорларнинг топқирлигига қўйил қолиш керак: вилот прокурори қароридан хурсанд бўлибмиз, орқаваротдан "урқо" қилиб қалбаки ҳужжатлар тайёрланаётганидан хабарсиз қолбимиз. Бизнинг уйимизни қурган МКК шўфери "ўзига қарашли" уйдан бизни чиқариб юборишни сўраб ариза ёзди.

Бойсун туман суди МКК шўфери Хуррамов Комилнинг даъво аризасини 1993 йил 5 февралда қўриб чиқди. Суд мажлисига мен ҳам қатнашдим. Барака тоғпур судья А.Абдураулов ишни чуқур

Туман ҳокимиятининг ташаббуси билан орадан 8 ой ўтган, 1993 йил сентябр ойида Сурхондарё вилот суди Бойсун туман суди қарорини бекор қилиб, ишни қайтадан қўришга қайтарди. Судьяларимизнинг кўнгли кенглигига қойил қолмай иложимиз йўқ, бу иш ҳужжатларини 1 йил 4 ой бир-бирига "қоптоқ" қилишди. Ниҳоят, 1995 йил 14 февралда иш Шеробод туман судида қўрилди. Судья О.Якубова масалани мукаммал ўрганиб, даъвогар Хуррамов Комил тақдим этган барча ҳужжатларнинг ноқонунийлигини таъкидлаб, яна уй можаросини бизнинг фойдамизга ҳал қилиб қарор чиқарди. Бу судья шил давомида биз учратган сўнги адолатли

судья эканини биз кейинчалик билдик... Шундан кейин бу уй можароси 3 марта вилот суди ва икки марта Олий суд томонидан қайта-қайта қўриб чиқилди. Бу судларнинг раислик қилувчиликларидан бизнинг хотирамизга энг "ғалати" судья сифатида Ф.Аслановнинг номи қолди. Бу судья бизни суд мажлисига қачирмасдан, орқаваротдан қарорга "даъвогар даъвосидан кечди", деган сохта маълумот киритиб, бизнинг зараримизга Ақрим чиқарди. Ҳуллас, бизни тўрт йил овора қилиб 8 мартаба суд бўлган бу иш адолатсизлик билан якун топди. Судларга қатнайвериб шунга амин бўлдимики, "қонуни" деган нарсани жоловидан ушлаб истаган томонга бурса бўлар экан. Судларимизнинг иш бўйича чиқарган 8 та Қарор ва Ақримларини батафсил ўқиб қўрган киши менин ҳақиқатимни тан олмасдан иложи йўқ. Ахир ишдаги ҳужжатлар ўша-ўша, даъвогарлар ўша-ўша бўлса-ю, Қарорларда ҳулосаларнинг ҳар хил бўлишини яна қандай тушуниш мумкин!

Ҳатто Олий суднинг гражданик ишлари бўйича коллегииси 1995 йил 12 октябрдаги Ақримда вилот суди ҳайъатининг Ақрими бекор қилиб, менин шикоятимни қаноатлантирипти, унга коллегии 1996 йил 25 апрелдаги Ақримда ўша вилот суди қарорини ўзгаришсиз қолдириб, менин касасия шикоятимни қаноатлантирмапти. Қизғин, иккала коллегия аъзолари ҳам ўша-ўша, фақат раислар бошқа. Ҳамма гап раисда эканми, билмадим.

Судларимизнинг якуний Қарорига

GLOBALUS

international life

Сана

МУЪЖИЗА

Ўтган асрнинг 60-йилларида инсон ўз тафаккури билан кoinоти "тешиб" ўтди. Та с а в в у р килиб бўлмас даражада мураккаб саналган фазо инсониятни ўз бағрига олди. Бу инсоният учун навбатдаги ва таъбир жоиз бўлса, буюк талаб эди. Ергаги шу-унча юмуш ташвиши элпал олган бандасига фазода нима гап бор дегувчилар ҳам топилганди ўшанда. Яна айрим ақидапараст кимсалар бу жаҳоншумул воқеани киймат кўпишдан башорат деса, баъзи бир "юртпарвар"лар фазони эгаллашда биринчи бўлмади-да, дея бош бармоғини тишлаб қолгандилар. Инсоннинг фазодан қай йирк-йўсинада фойдаланиши — бошқа масала, ҳатто у ҳадидан ошганида ҳам жазосини ўзгадан олмайди, ўздан олади.

Мазкур тарихий куннинг 40 йиллигига бағишлаб Россия Федерациясининг Тошкентдаги элчихонасида катта тантана бўлиб ўтди. Унда, жумладан, ўзбек фазоғири Солижон Шариповнинг табрик хати ҳам ўқиб эшиттирилди:

"Бутун ўзбекистонликларни чин қалбидан кoinотга қилинган биринчи парвоз билан табриклайман. Ҳаммага бардамлик, соғлиқ-саломатлик тилайман. Кoinотчи Солижон Шарипов, 2001 йил 12 апрель".

Россия элчиси Дмитрий Рюриков эса ҳам камтарлик, ҳам эътироф билан: "Ёнимда ўзбекинг жаҳонга олими академик Шавкат Воҳидов турганида мен учун космос ҳақида гапириш ноқулай", деганида бутун зал қарсак чалиб юборди...

Тантанани юксак савияда уюштирган ташкилотчиларга "Балли, азаматлар!" дея оламир.

Ф.КОПРОН

Ирфон

АЛИФБОДА ЖАМЛАНГАН ИЛМ

Ўзбекистон миллий энциклопедияси. 1-жилд қўлингизда!

"Энциклопедия" юнотча сўз бўлиб "билимлар доира-си" деган мазмунни билдиради. Қадимги даврда бу сўз "эркин санъат" деб аталган 7 илми англаган бўлса, XVI асрдан Фарбий Европада турли илмлар мажмуи маъно-сида ишлатилган. Ҳозирги пайтда бу атамани фаннинг барча сохалари бўйича (универсал энциклопедия) ёки бирор соха (соха энциклопедияси), ёхуд амалий фаолият бўйича энг муҳим маълумотларни ўз ичига олувчи наشريни — махсус китобни аниглайди.

Энциклопедия ва маълумотнома адабиётларининг сони ва сифати қараб, таъбир жоиз бўлса, мамлакат фани ва маданий таракқиётининг даражасига баҳо бериш мумкин. Ҳозирги вақтда мунтазам равишда энциклопедия ва луғатларга мувофиқ қилинмайдиган олими ҳам, сиёсий арбоб, талабани ҳам, қўлинг-чи, ҳеч бир мутахассисни тасаввур қилиб бўлмайди.

Энциклопедия — инсоният тўплаган мавжуд муҳим маълумотлар, билимлар мажмуи, том маънода у алфбоба ҳамланган илм. Ундаги мақолалар ўзаро боғланган бўлиши, бир-бирини тўлдирishi ва бойитиши лозим. Бошқачароқ айтганда, ҳамма маълумотлар ўртасида қандайдир алоқалик ва умумийлик, уйғунлик бўлиши керак. Энциклопедиянинг асосий шiori: қисқалик, лўндаклик, аниқлик! Забардаст ислохотлар

Хар бир катта иншоотнинг ўзига яраша пойдевори бўлгандек, қомуснинг ҳам пойдевори бор. Бу, илмий тил билан айтганда, унинг концепциясини мазмун-мундарижаси йўналишини белгилаш ва умумий сўзликини тузишидир. ЎзМЭнинг концепциясини белгилашда икки хил қараш устида узок тортишув бўлди. Базилар энциклопедиянинг "миллий" номланишидан келиб чиқиб, унда фақат Ўзбекистонга тегишли мақолалар бўлиши керак деб туриб олишди.

Европа энциклопедияларида "национал" сўзи инглиз-лардан олинган бўлиб, "давлатга мансублиги" аниқлаштирилиб, биринчи натижадаги "миллий" сўзи умумбашариликни инкор этмаслиги таъкидланди. Ҳақиқатан ҳам маданий юксалишни милоддан аввалги минг йилликлардан бошланган ўзбек халқининг тарихини умумжаҳон тарихи ҳамда инсоният хамияти таракқиётиндан ҳеч бир ажратиб бўлмас эди. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси ҳақидаги материаллар ЎзМЭ умумий хамиятининг асосий қисmini эгаллайди. Ташкилан 30 фоз хажмини умумбашарилик мақолалари ишғол қилади.

Миллий энциклопедиянинг 12 жилд қилиб чиқариш белгиланди. Унинг умумий хажми 1600 нашриёт-хисоб табоғи бўлиб, 60 минг мақола ва ўз ичига оладиган бўлди. Олдинги энциклопедия 14 жилд бўлса-да, мақолалар сони ҳозиргисидан қарийб 20 минг кам. Демак, ҳозиргисидан мақолалар "суви" яна ҳам чиқарилади, оз тафсилотда кўп ахборот беришга ҳаракат қилинади, лўндаклик, аниқлик қўнайтирилади. Олдингисидан асосий суратлар оқ-қора эди, рангли суратлар тўп-тўп қилиб ёпиштирилган эди.

Ҳозиргисидан эса асосан рангли суратлар мақола билан ёна-ён кетади.

ЎзМЭнинг муҳлислар томонидан яхши кўтиб олинган 1-жилдда "А" ҳарфидан "Бешбалик" сўзига-ча бўлган тушунчалар кирган бўлиб, унда 4800та мақола бор. 800га яқин рангли ва оқ-қора суратлар, хариталар берилди.

Даврон ШОРАҲМЕДОВ,
Муружон АМИНОВ,
"Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Бош тахрир хайъати аъзолари

ТАХРИРИЯТГА ХАТ КЕЛДИ

"Ўзбекистон Миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти

Болашгимдан қайси тилда энциклопедия чиқса, ўша миллат вақилларига ҳавасим келиб юрарди.

Энди, Аллоҳга шукрки, мустақил давлатимизнинг давлат тили ҳисобланган она тилимизда ҳам қомус чиқа бошлади. Қомуснинг биричи томини ола солиб энтикиб кўздан кечириш ва овариш тўла қониқши ҳосил қилдим. Бу улкан ва ўта масъулятли ҳайрли ишда уллушлари бор жами зейилларга ўз миннатдорчилигини билдириш билан бирга қомусини кейинги сонларига муваффақият тилаган ҳолда баъзи мулоҳазаларини билдирмоқчи эдим:

Қомуснинг 61-бетидеги:

"Аваз Муҳаммад Инок, Авазбўй (1782-1804) — Муҳаммад Амин инқоқнинг ўғли. Иноқлардан. Ҳива хони (1790 йилдан) А.М.И. хукмронлиги даврида Ҳива хонлигини иқтисодий жиҳатдан мустақамлаш борасида кўп ишлар қилган. Ҳивада катта ҳажмдаги қурилиш ишлари бажарилган. (масалан: Ҳивадаги Жума масжиди ва минораси (1789) қайта қурилган)" мақоласи бўйича:

Авазбўйнинг тўнғич ўғли Ҳива хони Элтурзар (1804-1806). (Муниснинг "Фирдавс улқабол" тарихий асарига асосланган) Амударёда қўкиб ўлганда 37 ёшида бўлган. Демак, у 1769-70 йилларда туғилган бўлади. Унда қомусда Авазбўйнинг туғилган йили (1782) нотири кўрсатилган бўлади.

2000 йил) шақсиз халқимиз ва мамлакатимизнинг кўҳна ва бой тарихини чуқур ўрганиш ҳамда ҳаққоний тахлил қилиш йўлида қўйилган дастлабки собит қадамдир. Китобада Кўқон ва Бухоро хонликлари тарихи жуда яхши беришган. Лекин афсускис, Ҳива хонлиги тарихи ёритилишида бир оз камчилик ва чалқашликлар кўзга ташлангандай бўлади. Назаринда, Кўқон ва Бухоро хонликларида "Бичилган тўп" Ҳива хонлигига ҳам қийиқиб қўйилгандек туюлади.

Жумладан, китобада шундай дейилади: "... (Ҳива) Хонликда энг нуфузли лавозим қўшбеги (бош вазир) бўлиб, у солиқларни тўлаш ва хонинг муҳим топшириқларини бажариш билан шуғулланар" (48-бет).

Ҳақиқатан ҳам, Бухоро ва Кўқон хонлигига қўшбеги хондан сўнг иккинчи шахс ҳисобланган, лекин тарихий ҳужжатлар ва олимларнинг ишорити беришича, Ҳива хонлигидан хондан кейин меҳтар энг нуфузли лавозим бўлиб, қўшбеги эса меҳтарнинг ёрдамчиси ҳисобланган.

Яна шу китобада (Ҳива хонлиги) саройда илтизобини, муниши, маҳрамбони каби мансабдорлар ҳам бўлган дейилади. Оқоғинининг "Риъз-уд-давола" ва ундан кейинги китобларда ҳам бундай мансаблар тўғрисида ҳеч нарса дейилмади, балки девонбег, маҳрам мансаблари тўғрисида сўз боради.

Шунингдек, китобада 1839-40 йилларда Перовский бошчилигида уюштирилган юриш фактлари ҳам бузилиб кўрсатилган ва х.к.

Меннинг фикри оғизимда, ва каби хатоларнинг халқимиз интизорлик билан кўтаётган энциклопедияда қайтаришмасини учун тақшилиш ишларга Қ.Муниров ва Б.Маннонов каби бутун умрини Ҳива тарихини тадқиқ этиш билан ўтказган эшонлар олимлар жалб этилса фойдадан холи бўлмайди.

Омонулла МУТАЛОВ,
Дин ишлари бўйича қўмита маъсул ходими

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН ТАШАККУР!

Ҳурматли Омонулла МУТАЛОВ!
Ўзбекистон миллий энциклопедиясининг 1-жилди ҳақида қимматли вақтингизни ажратиб фикр-мулоҳазалар юборганингиз учун Сиздан беҳад миннатдоримиз. Энциклопедиясини сиздек сичков китобхонимизда "деярли тўла қониқши ҳосил қилса" демак бизнинг меҳнатимиз зое кетмайдди.

"АВАЗ МУҲАММАД ИНОҚ" мақоласи бўйича билдирган мулоҳазангизга қўшиламиз. Дарҳақиқат, Авазбўйнинг таваллуд топан санаси шубҳали. Биз мақола ва тайёрлаш жараёнида жуда кўплаб манбалардан Авазбўйнинг таваллуд топан санасини излаб топа олмадик. Китобада келтирилган сана эса хоразмлик маҳаллий муаллифлар тайёрлаган "Ҳива" қомуси кўлемасидан олинган эди. Таасуфки, у янглиш чиқибди. Одатда, биз шахсининг туғилган ёки вафот этган санаси ноаниқ бўлса сўрок аломати (?) қўямиз. Биз кейинги илмий излашиллар натижасида Авазбўй таваллудининг аниқ санаси аниқланмади, деган умиддамиз.

Авазбўйнинг кўнчирок хонлар (лекин уларнинг исми Абдулғоziхон эмас, Абдулғоziхон бўлиши керак) номидан хукмронлик қилгани ҳам тарихий ҳақиқат. Шунга кўра мақоладаги хони ўрнига хукмдори дейиш тўғрисида бўларди, албатта.

"Ўзбекистоннинг янги тарихи"га оид фикрингизга биз ҳам қўшиламиз ва келажакда Ҳива хонлиги ва унга доир мақолаларни тайёрлашда Сиз тилга олган олимларимизга муурожаат қиламан. Имониятдан фойдаланиб Сизни ҳам ЎзМЭ мақолаларини тайёрлашда биз билан яқиндан ҳамкорлик қилишига даъват этамиз.

Фахриддин ҲАСАНОВ,
"Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти Тарих тахририяти мудир, тарих фаилари номзоди

САҲИФАЛАРДАН САТРЛАР

АББОС БАҲОДУР, Аббос баҳоқур қипчоқ, Аббосбек (?—1387) — Амир Темурнинг сафдоши, йирик лашкарбоши. Жета мўғулларига қарши курашда фаол қатнашган. А.Б. Жанги лойда Амир Темур черикининг қанбулида (марказида) туриб, катта жасорат кўрсатган. 1370 й. амир Хусайн б-н бўлган сўнгги жангда Амир Темур тарафида жанг қилиб, кўп баҳоқирлик кўрсатган. 1370 й. 9 апр. да амир Хусайн устидан тўла галабага эришилган, Амир Темур А.Б.га бошқа йирик лашкарбошилари қаторида амири лашкар (черик беги) ҳарбий унвонини берган.

АБДОЛБОБО МАҚБАРАСИ — Ҳивадаги меъморий ёдгорлик (18-19-а.лар). Ичан қалъанинг тарихий дарвозаси ташқарисидан қойилган. Атрофида минора, масжид, ховуздан иборат мажмуа барпо қилинган.

АБДУЛЛА БУЛБУЛ Исо Хофиз ўғли (? — 1916, Тошкент) — ўзбек соҳанда ва хонандаси. Гижжақ, дутор, танбур каби миллий чолғу асбобларида чалинадиган куйлар.

АБДУЛЛО ФОНУС (1828 — 1914, Тошкент) — ўзбек халқ кизикчиси, тақлид устаси. У фонус ясаб сотиш б-н тирикчилик қилган. Турли ёшдаги кишиларга, қуш ва ҳайвонларга тақлид қилган. Унинг тақлидлари кўпинча аччиқ бўлиб, ҳажадан иборат бўлган. Шу йул б-н у турмушдаги ноҳақлик ва қусурларни, хурофотни хавж қилган.

АБДУЛҚОДИР ибн Сайид Абдулваҳҳоб — хурсонлик машур хаттот, Амир Темурнинг котибларидан бири. "Қомус ул-аълам" асарининг муаллифи Сомий Шамсиддиннинг ёзишича, унинг иккита дастхат китоби бўлган.

АБДУҚОДИР НАЙЧИ Исмоилов (1888, Кўқон — 1951.22.2, Тошкент) — соҳанда. Ўзбекистон халқ артисти (1941). 13 ёшдан отаси

Исмоил Найчидан Танавор, Ёввойи Чоргоҳ, Дугоҳ, Суво-ра, Сарбозча, Мирзадавлат, Ажам йўлларини ўрганган. "Сайёр труппа"да Аҳмаджон Қўшнай, Юсуф Кизик, Муҳиддин Қориёқубов, Тамараконим, Уста Олим каби санъаткорлар сафида бўлган.

АБИССИНИЯ — Эфиопиянинг гайрирасмий номи, аслида бу сўз арабча "алхабаша" сўзидан келиб чиққан. Шарқ халқлари жуда қадим замонлардан Хабаша, Хабашистон деб атаб келган, баъзи адабиётларда ҳозир ҳам шундай аталади.

АБСУРД ДРАМА, абсурд театр, гайрнатиқий театр — драматургияда оқимнинг шартли номи. 50-60-й.ларда оқим тарафдорлари инсон ҳаёти маъносиз, мавҳум деган нуқтаи назарни илгари суради. Улар фикрича, инсон ҳаёти нима учун яшаётганини ҳам англаб етолмайди, у доимо ёлғон бурч, ёлғон ахлоқ, ёлғон муносабатлар қурбони бўлаверади. А.д. асосчиси ва назарийчиси С.Беккетнинг "Годонинг қутилиши" (1952) фожиали комедиясида Владимир

мир ва Эстрагон ташландик йўлда учрашиб қолишади, асар давомида иккаласи ҳам Годони кутиб ўтиришади. Асарда бошқа воқеа йўқ. Годо балки бойликдир, балки бахтдир, балки ўлимдир? Асарда бу ҳақда ҳеч нарса дейилмайди, ундан чиқадиган ҳолоса шуки, инсон ҳаёти ҳам Годони кутши каби ёлғон, мавҳум, маъносиз, умидларга тўла. Узок вақт А.д. намояндалари асарига қуруқ сафсата деб қараб келинди, бироқ 70-й.ларга келиб, умал давр олди қўйган муаммолар долзарб эканлиги аён бўлди.

АБУЖА — Нигерия пойтахти (1991 й.дан). Шаҳар мамлакатнинг марказий қисмида. Аҳолиси 379 минг киши (1998). Пойтахтни Лагосдан А.га қўчириш ҳақидаги қарор 1976 й.да қабул қилинган.

"АДИДАС" (Adidas) — Германиянинг спорт пойабзали, кийимлари ва анжоллари и.ч.га ихтисослашган санат компанияси. 1948 й.да ташкил топан. Германияда 8 корхонаси, Франция, Буюк Британия, АҚШ, Канада, ЖАР ва б.

мамлакатларда 25 дан ортиқ фирмалари бор.

БАЛЕТ (лот. ballo — рақса тушаман) — асар мазмуни мусликий хореография объекти воситаси б-н ифодаланадиган саҳна санъати тури. Ҳизда санъатнинг драматургия, мусиқа, хореография, тасвирий санъат каби турларини уйғунлаштирилади, бу санъат турларининг ҳаммаси алоҳида алоҳида мавжуд бўлмай, Б.нинг синтез маркази бўлган хореографияга бўйсунлади. Б.либретточи, композитор, балетмейстер ва расом ҳамкорлигида яратилади.

БАНДЛИК, аҳолини иш билан таъминлаш — меҳнатга лавқали аҳолининг ижтимоий фойдали меҳнат б-н машғул бўлиши; фуқароларнинг шахсий ва ижтимоий эътиёжларини қондириш б-н боғлиқ бўлган ва қонунларга зид келмайдиган, меҳнат даромади берадиган фаолияти.

БАСТАРДО — Португалиядан келтирилган винобоп узум нави.

GEF

МИНТАҚАВИЙ АНЖУМАН: ИЛК НАТИЖАЛАР

Кейинги вақтларда табиатнинг сув деб аталмиши арзанд-дан инъомий тақиллиги хусусида бот-бот сўз юритилмоқда. Минтақада юзага келган экологик аҳоли, унинг моддий ва маънавий йўқотишлари урнини тўлдирши, табиий офатнинг кун сайин мадда боғлабтгани сабабларини ўрганиш ва салбий оқибатларининг олдини олиш кун тартибидеги жиғиди муаммолар сирасига кириб улгурди. Президент Ислом Каримов қачон кишлоқ аҳли, миришкор деҳқонлар билан учрашудек бўлса, албатта тоза ичимлик суви, ерининг мелиоратив

хोलатини яхшилаш ва умуман, сув билан боғлиқ муаммоларни ўрганишда ўзининг муҳим тақлиф ва хулосаларини ўртага ташлайди.

Бу йилги деҳқончилик маъмуси қандай бўлади? Қуруқчилик кишлоқ хўжалиги экинлари ҳосилдорлигига ҳавф солмайди? Умуман жамоатчиликда сувдан оқилнона фойдаланиш маданиятини тезроқ шакллантириш-синдиришининг афзалроқ усуллари борми? Сувдек азиз неъматдан фойдаланишда жаҳон халқлари қандай тажрибага эгалар? Уларнинг яхши томонини ўрганиш,

нисбатан фалсафий ёндашувни юзага келтириш каби муаммолар устида тўхталиди.

HASKONING маслаҳатчилар гуруҳи компанияси раҳбари Герт Слюмер анжуманининг макссадига тўхталаркан, унда тақдим этилаётган "Минтақа" ва миллий режалаштириш ва раҳбарлик тамойиллари" 1-минтақаий ҳисоботи хусусида батафсил гапирди. "Ушбу 1-минтақаий ҳисоботга иш ҳужжати сифатида қараш керак", — деди у ўз сўзида. Шунингдек, жаноб Г.Слюмер ҳисоботда ургу берилган асосий масалалардан бири сифатида йиғилганлар эътиборини энергетика масаласига қаратди.

Анжуман давомида Қозоғистон Республикаси сув ресурслари қўмитаси раиси А.Рамазонов, Туркменистон Табиат ва атроф-муҳитдан фойдаланиш вазирини М.Ражабов, Ўзбекистон Республикаси Кишлоқ ва сув хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари, сув хўжалиги департаменти бош директори А.Жалолов, Ўзбекистон Республикаси Давлат табиат қўмитаси бош бошқармаси раҳбари С.Мирзаев ва бошқалар сўзга чиқиди.

Биз GEF лойиҳаси раҳбари Рим Абдулович Гиниятуллиндан анжуман таасуротлари хусусида сўраганимизда у

мухокамаси бўлиб ўтди. Табиийки, халқаро маслаҳатчилар минтақадаги беш давлатнинг мавжуд қонунлари асосида иш юритади, ҳужжат тайёрлайди. Шу маънода биринчи ҳисоботдан ўрин олган айрим фикрлар юзасидан баъзи мунозаралар бўлиб ўтди.

Назаринда, сувага нисбатан янгича фалсафий ёндашомимиз шарт. Негаки, бизда фақат бир йўл бор, у ҳам бўлса борини авайлаб-асраш, ундан тежаб-теграб фойдаланишдир. Агарки, ана шу фикрларни кенг жамо-

Норали ОЧИЛОВ

атчилигимизга етказиб олсак, бундай ёндашув ҳар бир онгли кишининг юрагидан ўрин олса, уйлайманки, кўзлаган ниятимизга етамиз".

Бир сўз билан айтганда, минтақаий анжуман танқидий руҳда ўтди. Унда қўтарилган янгидан-янги фикр-мулоҳазалар келгусида мулжалланаятган амалий ишларга пойдевор бўлса ажаб эмас.

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва кўллаб-қувватлаш жамғармаси ҳамда "Хурият" газетаси тахририяти Ўзбекистон Давлат матбуот қўмитаси бошқармаси бошлиғи Жаббор Раizzoқовга падари бузруквор

РАЗЗОҚ ОТАНИНГ вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва кўллаб-қувватлаш жамғармаси ҳамда "Хурият" газетаси тахририяти Ўзбекистон Бадийи академияси раиси Турсунали Қўзиёева волидаи мухтарамаси

ИБОДАТХОН АНИНГ вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Mustaqil gazeta
HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва кўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир: Хурият ДЎСТМУҲАММАД

Тахрир хайъати: Азамат ЗИЕ, Озод ШАРАФИДДИНОВ, Наим КАРИМОВ, Абдуқоҳор ИБРОХИМОВ, Раҳмон ҚУЧҚОР, Норали ОЧИЛОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Амиркул КАРИМОВ, Абдуқоҳом ИҲУДОШЕВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасидан 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Тахрират манзили: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Телефонлар: 133-69-45, 136-53-63

Индекс: Яққа обуначилар учун — 233 Тошкентликлар учун — 234

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик концернини босмахонасида босилди. Манзил: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: Зокиржон АЛИБЕКОВ

Толшириш вақти — 21.00

Толширилиш — 19.00

Буюртма — Г

Муаллиф фикри тахрират нуктаи назаридан фарқланиши мумкин. Тахриратга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Hurriyat Kompyuter markazida tirladi va sahifalandi. Sahifa raqami: SH SAYDALIYEV

Умрингузга барака!

КУЛОҚЛАРНИ "ПИШИРТАН" ЖУРНАЛИСТ

Халол меҳнат, касбга бўлган эътиқод ва садоқат, фидойилик, она-Ватанга, эл-юртга сидуқидилдан хизмат қилиш илтиҳоти инсонни улғайтади, унга ҳурмат-эътибор, шон-шухрат келтирилади. Вилоятимиздаги истеъдодли калам соҳибларидан бири, кекса журналист Қодир Матжонов ҳам ана шундай аjoyиб фазилатлар боис нафақат туман ёки вилоятимизда, балки республикамизда ҳам таниқли ижодкорлар, жонқур матбуотчилар савидан нуносиб ўрин олган, обрў-эътибор, ҳурмат-иззат топган.

1961-63 йилларда телевидениеда бош муҳаррир вазифасида ишлаб, кўрсатувларнинг ранг-баранг, кизикарли ва мазмунли бўлишига салмоқли хисса қўшган. 1958-61 йилларда туманимизда чиққан "Пахтакорлар овози" газетасида муҳаррир, 1963-65 йилларда "Хоразм ҳақиқати" вилоят газетасида бўлим мудирлиги вазифасида ишлади. 1965 йилдан нуфузли бир газетачи 15 йил улзуқлиқ раҳбарлик қилди. Қ.Матжоновнинг истеъдоди туманимиз газетасига муҳаррирлик қилган йилларда айниқасан яққол кўзга ташланди. Газета вилоятда чиқадиган энг яхши туман газеталари савидан нуносиб ўрин олди, деярли ҳар йили вилоят, ҳатто республика миқёсида ўтказилган кўриктанловларда фахрли ўринлар совиридор бўлди. Қиёфаси, ранг-баранг мавзудаги кизикарли ва долзарб мақолалари билан ажралиб турадиган газета туманининг

маси бошлиғи Х.Раҳмонов, "Хоразм ҳақиқати" газетаси ходими Кўкчам Раҳимов каби улаб ижодкор Қодир акани ўз устозлари деб билишди, ардоқлашди. Айни пайтда "Урганч ҳақиқати" номи билан чиқадиган газетамизда ишлаётган барча ходимлар ҳам муҳтарам устознинг шогирдларидир. Устоз айни кунда ҳам ёш ижодкорларнинг кўпайиши, ўсиб-улғайиши учун астойдил жон куйдиришда. 1999 йили ўзи ўқиган "Орзу" номили мактабда шаклий жағғармаси хосибини ўзбек тили ва адабиёти, тарих фанидан "аълло" баҳолагарга ўқийдиган ўқувчилар учун рабабтанли-рувчи пулли муқофот ташкил этди. Қодир Матжонов номидаги муқофот танлов асосида энг яхши ёзилган ишро, шеър, ҳикоя, лахва ва очерк муаллифларига берилади. Муқофот ғолибларга ҳар йили Наврўз байрами тантаналарида тақдим этилади. Олқишласа арзийди-

ган хайрли ташаббусли! Инсон умри оқар дарё экан. Бир вақтлар қадамидан ўт, каламидан эйиб чиқиб ўз она юртига, халқига, элдошларига хизмат қилиб нарчамаган йигит бугун 75 ёшга кирибди. — Мен 1963 йили илк бор "Хоразм ҳақиқати"га мақола олиб борганимда Қодир ака илиқ қарши олиб: "Қаламинг анча яхши, келажакда зўр журналист бўлсанг ажабмас", деб кўнглиمنى кўтарганди. Унинг далдаси қалбимдаги газетачилик, умуман, ижодга бўлган иштиёқи ананда зўрайтирди. Ижодкор бўлишимда Қодир ака Матжоновнинг ҳам хиссалари қапта, — дейди таниқли шоир, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлими бошлиғи Эркин Мадридди. Вилоят матбуот бошқармаси бошлиғи Х.Раҳмонов устознинг талабчанлиғи ва ғамхўрлиғи ҳақида шундай дейди: — Муҳаррирлик пайтида мақолаларни бошидан охиригача эринмасдан чуқур таҳлил қиларди. Бирон сўз

ёки ибора нотўғри ёзилган ёхуд ўринсиз ишлатилган бўлса, дарҳол олдига чақирарди, танбех берарди, лозим кўса қайтариб ҳам. Аммо кулоқни "пиширарди", ҳато қилмаслиққа, ўз устимизда мунтазам ишлашга ўргатарди. Кекса журналист Ўзбекистон журналистлар уюшмаси аъзоси, матбуот аълочили, бир неча орден ва медаллар нишондори Қодир Матжонов етмиш беш йили қораласида ҳал қилган, тетиқ, кўлидан қаламини қўймаган. У ўзининг публицистик рўҳдаги чиқишларида, долзарб мавзудаги мақола ва очерклариде истиқлол берган эрк ва бахт ҳақида фикр юрилади, элдошларини, замондошларини бу дорилмомон кунлар қадрига етишга даъват этди. Ўз устоз ижодидаги барака, ўзига мустаҳкам соғлиқ, узоқ умр, фаровон ҳаёт тилаймиз.

Аҳмаджон РАҲИМОВ, "Урганч ҳақиқати" газетаси муҳаррири, Ўзбекистон журналистлар уюшмаси аъзоси

Масал

ҚўЙ ВА ДЕҲҚОН

Худматил таҳририят! Адвокат бўлиб ишлаётганим боисми, ҳар сафар Иван Криловнинг "Крестьянин и овца" масалини ўқиганимда ундаги фалсафадан хайратга тушман, шoirнинг сюжет танлашдаги маҳоратиға тан бераман. Шу масал таржима қилинган бўлса, таржимасини, таржима қилинган бўлса, шoirларимизга таржима қилдириб, "Хуррият"да берсангиз, зап яхши иш қилар эди, аслида бу масал "Хуррият" учун ёзилгандек.

Газета мухасиси Файс НОМЗОВ "Жинойатчисан" деб бир куни деҳқон, Қўйини суларди қозихонаға. Қозиколан тулки жиддий қиёфада Иккисин қаршилаб, суруқлар шу он. — Қани, — деди қози, — не тавиши, не ҳол ЭС берди, бирма-бир айтинг-чи, дарҳол? Деҳқон деди: "Фалон кун эрталаб бехос Катакка қарасам, икки товуқ кам. Улардан қолибди, ё қодир эгам! Бир ховуч пат билан устикон, холос. Гумоним шу қўйда, чунки ўша тун, Ховлида булак кас йўқ эди бутун". Қўй айтди тун бўйи улаганини, Бунга гувоҳ, деди, қўшилар, мана. Улар билишмайди, шунча йил, сана Бировнинг ҳақиға суқланганини. Яна: Мен гўштини хуш кўрмасман, — деди. — Утдан бўлакни туш кўрмасман, — деди. Тулки ҳукм қилди билонихоят: "Қўйнинг айтганлари барчаси ёлгон, Далил, исботлардан шундоқ ҳам авн! Унинг алжирашаи топмас инобат. Ҳаммаси маълум гап, хув ўша оқшом, Қўй товуқ катагидан кетмаган йироқ, (Бу икконни қўлдан чиқарган — аҳмоқ!) Ва уларни пақос еган, вассалом. Ҳукм бу: қотил қўй жазосин олсин, Териси — даъвогарға, гўшти қозиде қолсин!"

Аскар ШОКИР таржимаси

Ташир

МИКРОФОНСИЗ АЙТИЛГАН ҚЎШИҚ

Журналистларда ҳам айб бор

Дунёда мол-дунёга, зебу зийнатга, мансабу давлатга бефарқ инсонлар кўп. Бирок санъат даражасидаги юксак қўшиқларни бефарқ тинглайдиган одам топилмайди. Андижонда "Лайло" қўшиғи билан юртга танилган ҳофиз Хошимжон Раҳимов номини кўпчилик билади. Биз ўша санъаткорнинг ўғли, ўзининг лирик қўшиқлари билан кўпчиликка манзур бўлаётган хонанда Баҳождиржон Раҳимов билан суҳбатлашдик. У Андижондаги Тўхтасин Жалилов номи музика билим юрти, кейин эса Тошкент давлат консерваториясининг шарқ мақоми бўлимини имтиёзли тамомлаган. Ўзбекистон халқ ҳофизи Фаттоҳжон Мамадалиев ва Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Машрабжон Эрматовнинг қўлида таҳсил олган.

ларда, тўйларда томошабиннинг ўзиға қараб жонли айтиш лозим. — Назаримда хонанданинг қўли ҳам, оёғи ҳам, овози ҳам, шон-шухрати ҳам микрофон бўлиб қолди... — Бу фикрингизни ҳамма санъаткорларга тадбиқ этиш ҳам тўғри эмас. Шундай уста санъаткорларимиз борки, улар ҳар қандай давралда 20-30 та қўшиқни ҳеч қанақа микрофонсиз бемалол айтиб, элнинг кўнглини олишға қодирлар. — Баҳождиржон, Европа санъатининг таъсири бўлса керак, кейинги йилларда чиқаётган турли-туман гурӯҳлар ижросидаги қўшиқларнинг қўйи ҳам, сўзлари ҳам ҳиқоятда шиддатли. Уларни сира хотиржам эшитолмайман. Шу кетишда бўлса санъат одамларни чарчатури воситаси айлиниб қолмас-микми? — Ҳақиқий санъат ҳеч қачон ҳеч кимни ўзидан бездирмайдик ҳам, чарчатмайди ҳам. У хамиша роҳат бағишлайди. Сизни чарчатган қўшиқларға келсак, хотирингиз ҳам бўлсин: уларнинг умри барбирини қисқа. Мен машҳур сўзини жуда аяб, эҳтиёткорлик билан ишлатиш тарафдориман. Бу сўз тарихда эз қолдирган, тиркилик пайтидаёқ ўзига ҳайқал қўй олган қилшға нисбатангиз ишлатилган тузук бўлади. — Нима деб ўйлайсиз, ёш хонандаларимизни мухлислар талғайтириб юборганимикми ёки бунинг бошқа бирон-бири сабаблари ҳам бормикми? — Ҳафр бўлмасангиз бир

Баҳождиржон, айрим хонандаларимиз тўйларда, ҳатто уналчи катта бўлмаган кичикроқ тадбирларда ҳам ўз маҳоратларини жонли эмас, балки аввалдан ёзиб қўйилган фонограмма ва минидисклар орқали намойиш этмоқдалар. Бунга сизнинг фикрингиз? — Бу масала фақат сиз билан менингизга эмас, балки жуда кўп уста ҳофизларимизни ўйлантараётган ва қийнаётган муаммодир. Ҳозир шундай тақомиллашган овоз ёзиш студиялари борки, оҳангини номигагина ўрганиб борсангиз ҳам қўшиқингизни ҳатто нолапарлигача бекума қўст, маромига етказиб ёздириб олишингиз мумкин. Музиқда еттига нота бор. Агар шу чегарадан ташқарига чиқиб кетилса, носоз овоз хосилланади. Компьютер ўша носоз овозни тингловчига сошлаб етказиб қудратига эгадир. Техника имкониятини сустемасом қилган хонанда халқни эмас, энг аввало ўзини алдайди. Техникаға таяниб ўз устиде ишламай қўйди, натижада озим-кўлми овозидан ҳам махрум бўлиб қолиши мумкин. Устозларимиз бизға: "Овоз тўйларда, турли йиғилишларда, катта сахналарда пишади", деб

Эълон

Тошкент шаҳар Юнусобод туманида жойлашган "TIKLAMOQ" жамоа корхонаси катнашчиларининг умумий йиғилиши 2001 йилнинг 21 апрелида Тошкент шаҳри Юнусобод тумани 17-квартал "TIKLAMOQ" жамоа корхонаси биносида ўтказилади. Корхонанинг барча катнашчилари йиғилишға таклиф қилинади. Маълумот учун телефон: 23-03-17

G'uncha

"O'ZBEKISTON FARZANDIMAN!"

Zamira Ahrorova hozir Yunusobodagi 272-maktabning 3-sinfida o'qiydi. Yoshi sakkizda. Yo'q, hisob-kitobda adashmadik. U maktabga juda erta borgan — 5 yoshida. Bu zukko qizaloqqa ko'zi qiymagan muallimlar rosa imtihon qilib ko'rishdi. Komissiyadan o'tkazishdi. Xullas, Zamira maktabga qabul qilindi. U boshqa tengdoshlaridan jussasi kichkinaligini aytmasa, ayarli farq qilmaydi. Tortinchoqliği ham bor. Undan har bir gapni zo'rma-zo'raki tortib olasiz. Ana shu jajji qiz haqida maktabda birin-ketin shov-shuvi gaplar tarqala boshladi. "She'r yozarmish". Yana mushohirada shirin va biyron ovozi bilan hammani o'ziga maftun qilib qo'yar ekan. — Yaqingda jurnalda she'ring chiqibdi-ya? — deb so'rayman Zamiradan. — Hm... — deya javob berdi Zamira yerga qarab. — Bizga ham she'r aytib berasanmi? — Mayli. — "Hayot varaqlarin" yozgan, Tong kuychisin nomini olgan. Asarlari dunyo kezgan, Zulfiyaxonimga o'xshagim kelar... — Zulfiyaxonim kim? — deb so'rayman. — Men sevgan shoira.

— Yana kilmarni bilasan? — Nodirabegim, Uvaysiy... — Demak, kelajakda katta-katta jurnallarda ishlamoqchisan-ek, — deyman hazillashib. — Yo'q. U huquqshunos bo'lmoqchi, — deydi gapga onasi Nozimaxon ora aralashib. — Huquqshunos bo'lib nima qilasan? — Yaxshi odamlarni himoya qilaman. Keyin... ular haqida she'r yozaman, — deydi Zamiraxon biroz qizargancha. Zamiraning maktabida bo'lganimizda uning ustozlari Klara Shokirova, Nigora Xo'jayeva jajji shoira haqida juda iliq gaplarni aytishdi. Qizig'i, she'riyat kechalari ham maktabda bot-bot o'tkazilib turilar ekan. Zamiradan o'rganib, uning do'stlari ham she'r yozishni mashq qilayotgan ekan. Jajji shoira do'stimiz bilan suhbatimiz ancha cho'zildi. Aiqissa, Zulfiyaxonimga o'xshashni istagan bu qizaloq'imizga havasim keldi. Keyin yana bittadan she'r tingladik. Uning ovozi keta-ketguncha qulog'imda jaranglab turdi: Mustaqillik mevasiman, Konstitutsiya qo'lmda. Faqat ota-onam emas, O'zbekiston farzandiman, Gulnora RAHIMOVA

ZAMIRA: — Ukam Boburjon ham sh'er yozadiganga o'xshayapti.

TOPISHMOQ

Bir topishmoq aytaman, Qani kim topar ekan? Undirilgan bug'doyni, Dovonchada maydalab, Doshqozonada solinadi. Tagiga olmasin deb, Yaxshilab kavlanadi. Doshqozonaga tushganda Xuddi sut kabi oppo'. Ammo tayyor bo'lganda-chi, Shokoladga o'xshaydi. Qani kim topar ekan? Bu qanday taom ekan? (Sumalak)

Хажвия

БУ ЙИЛГИ РЕЖДА

Бошлиқнинг хонасида бўш жой қолмаган. Аммо оёқда турганлар ҳам йўқ. — Қани ҳамма жой-жойига ўтириб олдим, — дея сўз бошлади бошлиқ. — Улт-э, Қулдиёв, оғзингиздаги сакчинга туғилди ташланг. Утиринг. Хўшиш... мана орзиқиб кутган кунларнингиз ҳам етиб келди. Бугун бўйиб-бўйиб очикчасига гаулашиб оламаск бўлмайди. Утган йили планга "хол" кўйдик. Бу йил ҳам елкамизни сийлашмайдиганга ўхшайди. Қолақлигимизнинг асосий сабабларини ўрганиб тегишли хулоса чиқариб олиш учун сизларни тўғилаб ўтирибман. Кийинги қандай фикри, таклифи бўлса кўркамга келинг. Жон қулдиёв билан эҳтиёт қилиб дафтаридаги ёзиб олам. Хўшиш... Марҳамат, оми бошлага беради? Бўлмаса сўз Телса Тебранмасовға. Йўқ, йўқ, марҳамат қилиб минбарға чиқсинлар. Қани бошланг. — Мен деди, — Телса Тебранмасов, шилдига чирокка қараб, — хуллас бундай ўйлаб қарасам... У сўзини тутатишга улгурмади. — Сизни ўртоқ Телса Тебранмасов, — бу ерга ўйлаб қўйиш учун эмас, фикрингизни би-

лиш учун чақиртирганман. Қани бўлақолинг. Гапиринг. Телса Тебранмасов томоқ кирди. — Менинг назаримда... — "Назар" "пазар" деган гаплар ку, бозорда бўлади. Бу ер бошлиқнинг кабинети. — Ундай бўлса, — деди Телса Тебранмасов бошини тебратиб, — Отам раҳматликнинг бир гапи булар эди... — Ҳой, — деди бошлиқнинг сабри туғаб, — ўзган одамни нима қиласиз бевозта қилиб? А? Нима қиласиз? Тиркилардан гапирсангиз-чи. — Ҳўп, — деди Телса Тебранмасов би қўл тум сув ичиб, — тунов куни телевидорда бир профессор... — Бошлиқнинг тепа сочи тикка бўлиб кетди. — Ҳой инсон! Профессор керак бўлса чақиртирамиз. Чо-қиллаб келайди. Узингизнинг фикрингизни гапиринг. — Ҳўп бўлади, — деди Телса Тебранмасов, — Менинг бе-шинчи сингға борадиган на-бирям... — Бу одамнинг томи кетганими? — деди қўлидаги рунчаки столга бири уриб бошлиқ, — Бу ер "Педсовет" эмас, мактаб ҳам, бочча ҳам эмас. Шир-кат хўжалиғи раҳбарининг ка-бинети. Галнинг орқа-олдиға керак гапиринг керак. Булинг гапиринг. — Телса Тебранмасов косто-мининг чўнтағидан дастурмо-лини олди-да, сабидек киза-риб кетган бурнини каттиқ тортиди. Сунгра сўз бошлади: — Уч йилдан бери одамлар пулининг бетини кўрмайдим... — Уч йилдан бери нима бўлаётганингизни ҳамма бил-ди, тўғриги ўртоқлар! Эски гапларни кавлаштириб нима қиласиз? Янги гапдан гапиринг. — Беш ойдан бери... Телса Тебранмасовнинг гапи бўғизда қолди. — Ҳф!!! Ҳозиргина эски гапларни кавламанг дедим. Беш ойдан бери йўқлиги йўқли-гини мен ҳам, сиз ҳам, мана бу ўтирганлар ҳам билди. Сиз янги гапдан гапиринг. — Кена. — Яна эски гапни кўзгай-сиз-а?! Нима бўло, отангиз те-мирчи утганми? Кечани кўйинг... Бугунги гапдан гапиринг. — Мана бугуннинг ўзиде... Телса Тебранмасов яна га-пини тутата олмади. — Оббо! Бугун ўтиб бўлди. Би-роздан кейин кен қирди. Келажакимиз ҳақида гапиринг. Телса Тебранмасов мин-барта турганича чайқалиб кет-гандек бўлди. — Эртага нима иш қилиши-миз билмаймиз-да.

— Эртага нима иш қили-шингизни билмасангиз мин-барта чиқиб нима қилардин-гиз? — Негаки... чироклар... — Яна эски гапни кўзгай-сиз-а! Қишлоқда чирок йўқли-гини мен ҳам, сиз ҳам, ўтир-ганлар ҳам, бошлиқлар ҳам бил-лади. Би-р йилдан бери чи-рок пулини туламангизнингиз учун ўчириб қўйилган. Лекин келажакда ҳамма ишларимиз яхши бўлиб кетайди. Менга ишонинг. Хўшиш, Бошқа га-пирингиз бўлмаса Утиринг. Бо-шлиқлар ҳам гапирсин. Телса Тебранмасов индамай эшик-дан чиқиб кетди. Бошқалар ҳам, бошлиқ ҳам индамади.

Жура МАХМУД

Эссе

ҚЎШИҚ ҚУЙЛАШ — СОҒИНЧ ВА АРМОН...

Орзу — сирли тилсим. Орзуим ҳофиз бўлиш эди. Болалиқдан қўшиқ айтишға қизиққанман. Чунки болалиқ — беғуборлик, пок дил сирасира алдамайди. Фақат бир туйғу — қўшиқ куйлаш. Қўшиқ айтиш — буюк каср. Қўйламоқ буюк бахт. Қўшиқ — илоҳий туйғу! Қўшиқ айт-сам бутун Дунёни, Инсониятни қалбдан сеवार эдим. Қалбида, юрағида қўшиқ яшаган одам илк бора Комилликин ҳис этади. Бу эса Аллоҳ томонидан инъом этиладиган Омонат бўлиб, буни кўза қорачингиздай асрашинг керак. У Дунёға илоҳий нигоҳ ила боқайди. ...Тўшимда қари кампир: "Марҳамат, ўғлим", — деди. Аёл оппоқ кийимда эди. Атроф тўла одам. Қутилмаганда, одамлар орасидан бир киши менинг қўлимға чиройли бир торни тут-казди. Кампир энди оҳистагина шивирлади: "Бу одамлар сендан қўшиқ кутаяпти. Улар се-нинг қўшиқингизни жуда севади. Бу одамлар ру-ҳий касалға чалинганлар, уларни фақат сен қўшиқинг билан даволай олсан", — деди. Мен аёлға диққат билан назар солдим, у аёл онахонимнинг меҳрибон онаси, бувим эдилар... Менға ўшаб орзуега эришча олманлар мустақил Ўзбекистонимизнинг турли чеккала-рида тикилиб ётибди. Бундай халқ истеъдо-дларини излаш керак. Қишлоқлардан, оддий камбағал оилапардан ахтириш керак. Ахир қўшиқ куйлашнинг нимаси ёмон? У фақат эз-гулик учун хизмат қилади-ку. Лекин ҳозирги

пайтда шундай қўшиқлар қамайиб кетмапти-ми? Мана бундай мисраларни қўшиқ қилиб айтиш вақти келмадикин? Бокча умр, сахроға бўлут. Зўрга химмат, заифға куваат. Бойға виждон, қашшоққа умид, Ғам бўлса ҳам мена муҳаббат — Бергин, худойим. — Доноға дўст, дондонға инсоф, Очға гайрат, тўққа қаноат, Дарға шифо, муҳтожға паноҳ, Менга эса тағин муҳаббат — Бергин, худойим. — Бадға неклик, яхшиларға бахт, Бахтға кўнмин, куйпатға шафқат, Юрганға йўл, ўтирганға тахт, Менга... Менга... фақат муҳаббат — Бергин, худойим. — Дунёнинг мангулиги нимада? Албатта яхши инсонларнинг қўлиғида. — Қўшиқ куйлаш мен учун ҳаво олиш билан баробар. Қўшиқсиз яшай олмайман. Аллоҳдан ҳар дақиқа доимо бир нарсани илтижо қилиб сўрайман. Фақат халқим учун қўшиқ куйлай-ман. Лекин қўшиқ куйлашни, қарда бўлмай, соғиниб-соғиниб яшайман-яшайверман. Нарседди БОТИР